

Probleem blijft groeien

Herkennen en bestrijden van knolcyperus

Knolcyperus is een hardnekkig en lastig te bestrijden onkruid dat zich verspreidt via wortelstokken en zaden ('pitjes'). Het areaal waarop de plant is aangetroffen, is nog steeds groeiende. Hoe herken je als loonwerker die plant en hoe handel je vervolgens? En vooral: hoe kun je die bestrijden?

Knolcyperus (*Cyperus esculentus* L.) is een hardnekkig onkruid dat in land- en tuinbouwgewassen grote schade kan veroorzaken. Percelen landbouwgrond kunnen besmet raken via plant- en pootgoed. Partijen die met knolcyperus zijn besmet, kunnen de plant verspreiden en moeten worden vernietigd. Uit één knolletje ('pitje') kan via uitlopers (wortelstokken) onder gunstige groeiomstandigheden binnen één groeiseizoen tien vierkante meter besmet raken door middel van 2000 planten en kunnen 8000 knolletjes worden gevormd.

Wat zijn de meest genoemde risico's?

De meest genoemde verspreidingsroutes zijn via uitgangsmateriaal (plantgoed en pootgoed), het verplaatsen van grond en grondbewerking. Het onkruid kan ook worden overgebracht via werktuigen met aanhangende grond.

Hoe groot is het probleem?

Begin 2019 is het areaal waarop een teeltverbod geldt gegroeid naar 673 hectare (479 percelen). In vergelijking met een jaar eerder is dat een toename van ongeveer 61 hectare (33 percelen). De praktijk is echter dat op veel meer percelen knolcyperus voorkomt dan op de geregistreerde percelen met een teeltverbod. Vaak worden besmettingen niet gemeld uit vrees voor een teeltverbod, worden percelen niet nagelopen en is er minder aandacht voor de percelen bij kortdurende huur. Knolcyperus komt met name op de zandgrond voor. Dit

leidt ertoe dat het aantal besmettingen niet afneemt. Ook in Belgisch Vlaanderen neemt het probleem toe. Naar schatting is hier 7500 tot 15.000 hectare besmet.

Hoe luidt het teeltvoorschrift?

Voor knolcyperus is een teeltvoorschrift van kracht. Dit voorschrift moet de vermeerdering en verspreiding van knolcyperus stoppen, zodat problemen bij de export van bloembollen, pootaardappelen en andere planten worden voorkomen. Voor percelen die besmet zijn met knolcyperus geldt een teeltverbod. Akkerbouw- en tuinbouwgewassen mogen dan niet meer worden geteeld, evenals maïs en graszoden. De gebruiker van percelen moet maatregelen treffen.

Hoe lang geldt het teeltverbod?

Het teeltverbod wordt opgeheven als gedurende drie opeenvolgende jaren wordt vastgesteld dat het terrein, perceel of gedeelte ervan vrij is bevonden van knolcyperus, dan wel is omgezet of afgegraven en fytosanitair verantwoord is afgevoerd. Bij overdracht aan een nieuwe eigenaar of gebruiker geldt de verplichting dit aan deze te melden, evenals aan de Nederlandse Algemene Keuringsdienst (NAK).

Wat zijn de gevolgen voor de grondgebruiker?

Afnemers van agrarisch uitgangsmateriaal accepteren geen partijen waar knolcyperus via aanhangende grond in voorkomt. Ze zullen deze partijen vernietigen.

Groeistadia knolcyperus

Een agrarische verwerker, zoals de bietenindustrie, heeft in zijn leveringsvoorwaarden omschreven welke procedure wordt gevolgd als knolcyperus in het veld wordt geconstateerd. Dit betekent apart laden (niet met de bietenmuis) en het reinigen van rooier en kraan voordat er naar een ander perceel wordt gegaan. Bietenhopen 'vervuild' met knolcyperus worden aan het einde van de campagne in overleg met Suiker Unie aangevoerd bij de fabriek.

Wie controleert op knolcyperus?

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft de regie bij de aanpak van knolcyperus. De Nederlandse Algemene Keuringsdienst (NAK) voert de teeltverboden uit en voert het daadwerkelijk toezicht uit. Organisaties als Naktuinbouw en de Bloembollenkeuringsdienst (BKD) sporen knolcyperus op in gewassen die ze keuren.

Hoe herken ik knolcyperus?

Knolcyperus is een knolgewas en lijkt een beetje op zeebies (figuur 1). De plant is herkenbaar aan spitse bladeren, een roze wortelvoet en driekantige stengels met een geelbruine, biesachtige bloei. De knol loopt uit vanaf half mei en bloeit van juli tot oktober. De plant verspreidt zich via horizontale wortelstokken, waaraan knolletjes ('pitjes') worden gevormd. De knol (van enkele millimeters tot twee centimeter) is voor afrijping wit, later kastanjebruin en uiteindelijk bijna zwart. De knol is vorstvast. In figuur 2 zijn de groeistadia beschreven.

Geldt er een meldingsplicht?

Nee, de quarantainestatus is opgeheven. Er is dus géén meldingsplicht voor knolcyperus. Het is wel aan te raden als loonwerker het aantreffen van knolcyperus te melden aan de grondgebruiker.

Geldt er een bestrijdingsplicht?

Als er een teeltverbod is opgelegd op het perceel geldt er ook een bestrijdingsplicht. De grondgebruiker moet ervoor zorgen dat knolcyperusplanten worden verwijderd en vernietigd voordat er vier of meer bladeren zichtbaar zijn of zich ondergrondse knolletjes hebben gevormd.

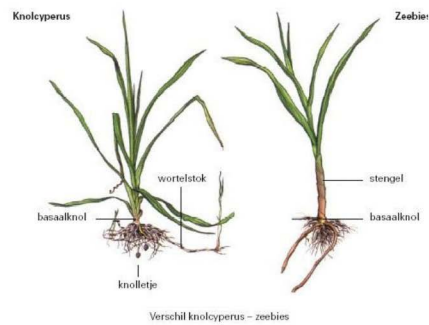
Hoe kan ik knolcyperus bestrijden?

Alleen een gerichte bestrijding gedurende meerdere jaren heeft effect op de hoeveelheid knolcyperus. De strategieën komen neer op stelselmatige uitputting van de plant. Er is momenteel géén mogelijkheid meer om knolcyperus door middel van een natte chemische grondontsmetting te bestrijden. De enige mogelijkheden die overblijven, zijn de volgende:

- Diep begraven van de knolletjes (knolcyperus kan twintig jaar overleven tot 80 centimeter diep).
- Bestrijden van knolcyperus via het telen van maïs. Sinds een aantal jaren biedt de NVWA de mogelijkheid om door

Knolcyperus 'groeit' met het gewas mee. In een open gewas blijft de knolcyperusplant klein en gedrongen, terwijl bij in een hoog gewas juist lange en smalle bladeren vormt.

Knolcyperus lijkt sterk op zeebies. Toch is de ene plant van de andere te onderscheiden. Zeebies vormt stengels met bladeren en de bladpunten zijn vergroeid. De basaal knol van de zeebies kan wortels vormen. Zo'n knol smaakt houtig en vezelig. De bladeren van zeebies breken of knisperen niet bij samenvouwen

middel van een ontheffing knolcyperus onder haar regie te bestrijden door middel van het telen van maïs. Via de chemische onkruidbestrijding kan de knolcyperus effectief worden bestreden. Het biedt tevens de mogelijkheid om ondanks het teeltverbod een gewas te blijven telen. Het aanvraagformulier hiervoor is te downloaden via de website van de NVWA. Gebruikte werktuigen op het perceel met een teeltverbod dienen vrijgemaakt te worden van aanhangende grond

Verskil tussen knolcyperus (links) en zeebies (rechts)

Waar kan ik globaal checken of er op een perceel een teeltverbod geldt?

De NAK houdt een overzicht bij met gemeenten waarin percelen liggen die besmet zijn met knolcyperus en waarop een teeltverbod van kracht is. Daarin is ook het aantal teeltverboden en de totale oppervlakte weergegeven. Via de website van Cumela kun je via de ledenlogin deze lijst inzien. Zo krijg je een indicatie in welke gemeenten knolcyperus voorkomt.

Hoe kom ik exact te weten waar besmettingen zijn geconstateerd?

Aantoonbaar belangstellenden kunnen bij de NAK de status van een perceel opvragen met betrekking tot een knolcyperusbesmetting via 0900-06 25 (keuze 4).

Duidelijke communicatie

Als loonwerker wil je niet voor verrassingen komen te staan door tijdens de (rooi)werkzaamheden knolcyperus aan te treffen. Navraag bij de klant vooraf kan voorkomen dat mogelijk knolcyperus wordt meegenomen naar een volgende klant. De sectie Agrarisch Loonwerk van Cumela wil dat loonwerkers weten wat knolcyperus is en hoe ze die kunnen herkennen. Ook vindt de sectie dat er meer openheid is gewenst over besmettingen. Het probleem wordt niet of te weinig benoemd en besproken en breidt zich mede daardoor nog steeds uit. Op termijn kan dat leiden tot weer extra regelgeving. En daar zit niemand op te wachten.

TEKST: Maurice Steinbusch, secretaris agrarisch loonwerk

BEELD: Productschap Akkerbouw